

dr Joanna Gruba
Prezes Fundacji
Science Watch Polska
joanna.gruba@sciencewatch.pl

Współautorstwo czy naruszenie praw autorskich?

Postępowanie o nadanie tytułu profesora Rafała Wnuka, pracownika KUL

Wstęp

Sprawa, która trafiła do Fundacji Science Watch Polska w marcu 2020 r. jest bardzo niepokojąca, ponieważ dotyczy nadania tytułu naukowego oraz współudziału procentowego w powstaniu książki prof. Rafała Wnuka *Czerwone bagno. Konspiracja i partyzantka antysowiecka w Augustowskim wrzesień 1939 - czerwiec 1941*, Gdańsk - Warszawa 2009, s. 211, która została przedłożona, jako jedno z głównych osiągnięć w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Z otrzymanych przez Fundację dokumentów (do których należą: pismo przedstawiające zarys problemu, recenzje osiągnięć naukowych prof. R. Wnuka autorstwa prof. Mariusza Wołosa i prof. Stanisława Ciesielskiego (recenzje dostępne są również w internecie na stronie Centralnej Komisji) oraz wstępu do wspomnianej książki) wynika, że mogło dojść do naruszenia praw autorskich przez prof. R. Wnuka. Dlatego też postanowiliśmy szerzej przyjrzeć się przesłanym dokumentom oraz zdecydowaliśmy zapytać drogą mailową o fakty osoby mogące wnieść istotne informacje do sprawy.

1. Kim jest prof. Rafał Wnuk?

Rafał Wnuk jest polskim historykiem, politologiem i muzealnikiem. Jest uczniem prof. Tomasza Strzembosza, pod opieką którego napisał pracę magisterską. 23 września 2017 r., decyzją prezydenta RP Andrzeja Dudy, został profesorem nauk humanistycznych. Ostatnio został wybrany na członka Komitetu Nauk Historycznych PAN na kadencję 2020-2023¹. Obecnie pracuje na KUL².

---

¹ [https://pl.wikipedia.org/wiki/Rafa%C5%82_Wnuk_\(historyk\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rafa%C5%82_Wnuk_(historyk)) (dostęp 10.04.2020 r.).

² https://pracownik.kul.pl/rafal.wnuk/o_mnie (dostęp 10.04.2020 r.).

2. Co wiemy na temat postępowania o nadanie tytułu profesora R. Wnukowi?

Sprawa o nadanie tytułu profesora rozpoczęła się 4 maja 2014 r. na Radzie Wydziału Nauk Humanistycznych KUL.

Głosowanie w sprawie wszczęcia postępowania było następujące: 88 głosów za, 1 nieważny, brak głosów negatywnych. Na wniosek Rady Wydziału Nauk Humanistycznych KUL 3 czerwca 2014 r. Centralna Komisja ds. Stopni i Tytułów powołała 5 recenzentów:

1. prof. Stanisława Ciesielskiego – Uniwersytet Wrocławski,
2. prof. Krzysztofa Komorowskiego – Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie,
3. prof. Jerzego Eislera – Instytut Historii PAN w Warszawie,
4. prof. Mariusza Wołosa – Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie,
2. prof. Andrzeja Paczkowskiego – Instytutu Studiów Politycznych PAN w Warszawie³.

3. Co wiemy na temat recenzentów osiągnięć naukowych R. Wnuka?

Zgodnie z Kodeksem Etyki Pracownika Naukowego „Recenzenci i opiniodawcy biorący udział w ocenie projektów badawczych, publikacji, **dorobku naukowego** (...) powinni odmówić udziału w procesie oceniania we wszystkich tych przypadkach, gdy występuje konflikt interesów pomiędzy nimi a osobą ocenianą”⁴.

Wobec powyższego, zastrzeżenia musi budzić dobór recenzentów, którzy w większości są blisko związani z osobą R. Wnuka. Dwóch recenzentów (Eisler i Paczkowski) to pracownicy PAN – poprzedniego miejsca zatrudnienia Rafała Wnuka.

Ponadto prof. J. Eisler sam przyznaje się w recenzji do bliskich kontaktów z R. Wnukiem, pisząc już na stronie 1, że ma „przyjemność znać osobiście (R. Wnuka – przyp. J. Gruba) z jak najlepszej strony od kilkunastu lat” oraz że w latach 2000-2008 „miałem okazję szczególnie często współpracować z Rafałem Wnukiem” (s. 3). Ten sam autor podaje w recenzji informację, że R. Wnuk doskonalił swój warsztat naukowy pod okiem prof. A. Paczkowskiego (s. 2) – recenzenta w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Blisko związany z R. Wnukiem jest również prof. M. Wołos, który w swojej recenzji otwarcie przyznaje: „Mam przyjemność uczestniczyć wspólnie z dra hab. Rafałem Wnukiem

---

³ <https://www.ck.gov.pl/promotion/id/7425/type/k.html> (dostęp 09.04.2020 r).

⁴ https://instytucja.pan.pl/images/2016/komisja_etyki/Kodeks_etyki_pracownika_naukowego_-_wydanie_II_-_2016_r.pdf (dostęp 10.04.2020 r.).

w realizacji dużego projektu naukowo-dydaktycznego pt. „Polska-Rosja: czy fatalizm wrogości? O nowe ujęcie Historii”, który jest efektem grantu realizowanego przez lubelski Instytut Europy Środkowo-Wschodniej” (s.6).

Już po tej krótkiej analizie recenzji w postępowaniu o nadanie tytułu profesora R. Wnuka można stwierdzić, że co najmniej 3 recenzentów nie było osobami bezstronnymi, otwarcie przyznając się do tego w recenzjach. Jest to fakt tym bardziej zadziwiający, że pobieżne przeszukanie w bazie nauka-polska⁵ osób z tytułem profesora nauk humanistycznych w zakresie historii wskazuje na co najmniej 1500 osób, więc wybór bezstronnych recenzentów nie powinien stanowić problemu. Dlaczego zatem wybrano akurat te osoby? Czy nie było to zamierzone?

4. Co wiemy na temat osiągnięć naukowych prof. R. Wnuka?

Zgodnie z recenzjami dorobku naukowego, prof. R. Wnuk, starając się o ten zaszczytny tytuł, nie przedstawił w dorobku żadnej książki autorskiej. Przedstawił jedynie współautorskie i wieloautorskie publikacje, na co zwrócili uwagę recenzenci prof. M. Wołos i S. Ciesielski. Jedną z książek to właśnie omawiana książka *Czerwone bagno...*. Druga książka, którą przedstawił w dorobku, ma aż czterech współautorów⁶. W naukach humanistycznych bardzo rzadko zdarza się, aby kandydat, ubiegający się o tytuł profesora, nie miał monografii autorskiej w swoim dorobku.

Bardzo interesujące jest przedstawienie osiągnięć naukowych R. Wnuka przez recenzentów. Prof. A. Paczkowski pisze: „Pod względem ilościowym dorobek opublikowany jest dość obszerny 5 autorskich (bądź współautorskich) książek monograficznych, redakcja potężnego opracowania dokumentacyjnego (Atlas)...” (s. 4). Nie wiadomo gdzie prof. A. Paczkowski doszukał się tych książek autorskich, poza habilitacyjną, ale ta już była oceniona przy staraniu się o stopień doktora habilitowanego. Żadnej innej autorskiej książki R. Wnuk do oceny osiągnięć w postępowaniu o tytuł nie podał. Zgoła inaczej ocenia dorobek prof. M. Wołos, pisząc: „Odnosząc się do dorobku dr hab. Rafała Wnuka opublikowanego po uzyskaniu habilitacji, muszę z nieukrywaną przykrością podkreślić brak samodzielnej autorskiej monografii szczegółowej, którą można by uznać za tak zwaną książkę profesorską” (s. 1).

---

⁵ <https://nauka-polska.pl/#/results?k=bmgmtq> (dostęp 10.04.2020 r.).

⁶ *Wojna po wojnie. Antysowieckie podziemie w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944-1953*, Wydawnictwo Naukowe Scholar – Instytut Studiów Politycznych PAN – Muzeum II Wojny Światowej, Gdańsk – Warszawa 2012 – (współautor – z Grzegorzem Motyką, Tomaszem Strykiem i Adamem F. Baranem);

Największe zastrzeżenia budzi jednak udział prof. R. Wnuka w opracowaniu książki rozpoczętej przez prof. Tomasza Strzembosza *Czerwone bagno. Konspiracja i partyzantka antysowiecka w Augustowskim wrzesień 1939 - czerwiec 1941*, Gdańsk-Warszawa 2009, s. 211. Z recenzji prof. M. Wołosa i S. Ciesielskiego wynika, że współautor mocno kluczy o swoim udziale w powstaniu tego dzieła. Warto przytoczyć dosłowne słowa recenzentów: **prof. M. Wołos** pisze: „Za książkę „profesorską” trudno bowiem uznać napisaną wraz ze swoim mistrzem śp. Prof. Tomaszem Strzemboszem monografię pt. *Czerwone Bagno. Konspiracja i partyzantka antysowiecka w Augustowskim wrzesień 1939 - czerwiec 1941* (Gdańsk-Warszawa 2009, ss. 211). Czytelnicy, w tym piszący te słowa, mają bowiem kłopot z jednoznacznym oddzieleniem fragmentów, które wyszły spod pióra Tomasza Strzembosza od partii tekstu napisanych przez Rafała Wnuka. Jeszcze trudniej nakreślić granicę pracy heurystycznej prowadzonych przez obu autorów omawianej książki. Ze słowa wstępnego członków rodziny prof. Strzembosza zamieszczonego w tej publikacji, wynika, że książka była przez niego „rozpoczęta, ale nigdy nie została napisana” (s. 7). Z kolei we wstępie podanym przez Rafała Wnuka znajduje się informacja o zebranych przez Tomasza Strzembosza materiałach do książki, ale też „redagowaniu tekstu Profesora i pisaniu własnego” (s. 9). W Autoreferacie (s. 5) mowa natomiast o „materiale i luźnych zapiskach” pozostawionych przez prof. Strzembosza i **80% udziału autorskiego dra hab. Wnuka w tej pracy (s. 10) co jednakże trudno zweryfikować**” (s. 2).

Przywołajmy też słowa **prof. S. Ciesielskiego**: „Rzecz ujmując zgodnie z danymi podanymi na stronie tytułowej, dr hab. Wnuk jest współautorem tej książki wraz z nieżyjącym już od kilku lat prof. dr Tomaszem Strzemboszem. W rzeczywistości sprawa wydaje się bardziej skomplikowana i zarazem nie do końca jasna (...). Wobec niemożności ścisłego określenia relacji między materiałami, ustaleniami i tekstami Tomasza Strzembosza, a ostatecznym kształtem książki **trudne staje się ocenienie wkładu dr. hab. Wnuka i znaczenia tej pozycji w Jego dorobku**” (s. 4).

Ponieważ wyjaśnienia recenzentów budzą duże wątpliwości co do określenia wkładu w powstanie książki, postanowiliśmy zapytać samego autora, na jakiej podstawie przypisał sobie wspomniane w autoreferacie 80% udziału w powstanie książki. Pytania skierowano również do osób, które mogły rozwiać nasze wątpliwości co do udziału R. Wnuka, czyli: syna śp. Tomasza Strzembosza – Macieja Strzembosza, wspomnianych recenzentów – prof. M. Wołosa i prof. S. Ciesielskiego, obecnej dziekan WNH – dr hab. Magdaleny Charzyńskiej-Wójcik, byłego dziekana WNH (który wszczął postępowanie o nadanie tytułu

profesora R. Wnukowi) – dr hab. Huberta Łaszkiwicza, rektora KUL – ks. prof. dr. hab. Antoniego Dębińskiego.

5. Wyjaśnienia

Prof. Rafał Wnuk

Profesorowi R. Wnukowi zadaliśmy dwa pytania: na jakiej podstawie ustalił współautorstwo książki, skoro współautor publikacji prof. T. Strzembosz zmarł w 2004 r., oraz kto podpisał oświadczenie o współautorstwie wymienionej publikacji (oświadczenia o współautorstwie należy składać podczas składania wniosku do CK). Niestety profesor, zamiast merytorycznej odpowiedzi, w mailu wyraził oburzenie zadanymi pytaniami, pisząc: „(...) W obecnej sytuacji proszę Pani o udowodnienie, że nie jestem wielbłądem. Jak Pani zapewne rozumie, nie mogę podjąć żadnych kroków dopóki nie zapoznam się ze szczegółami oskarżenia”.

Maciej Strzembosz

Syn śp. Tomasza Strzembosz - spadkobierca książki, również nie odpowiedział na pytanie o podział procentowy autorów książki, potęgując tym samym wątpliwości, że materiały do książki, czyli merytoryczna praca nad publikacją były autorstwa prof. T. Strzembosza. W odpowiedzi czytamy: „(...) w tej sprawie nie może być mowy o jakimkolwiek naruszeniu, jako że prof. Rafał Wnuk pisał Czerwone Bagno NA PROŚBĘ mego Ojca., a następnie mojej Mamy. **Ojciec przekazał mu zebrane przez siebie relacje i materiały**, były one przez nich dyskutowane (o ile mnie pamięć nie myli były także przedmiotem dyskusji na seminarium doktorskim prowadzonym przez mego Ojca). **Po Jego śmierci w 2004 roku, moja Mama przekazała prof. Wnukowi resztę materiałów i dostęp do archiwów Ojca (...)**”.

Prof. Stanisław Ciesielski

Recenzent w postępowaniu o nadanie tytułu profesora wyraził zdziwienie, że „sprawa jest podnoszona po wielu latach”. Ponadto, kończąc bardzo krótką odpowiedź mailową, wyraził oburzenie i poprosił, aby „nie zwracać się do mnie o formułowanie jakichkolwiek opinii i przekazywanie jakichkolwiek informacji”.

Prof. Mariusz Wołos

Recenzent w postępowaniu o nadanie tytułu profesora udzielił bardzo szczegółowej, merytorycznej i kulturalnej odpowiedzi na pytania. Z jego listu można wyczytać,

że podtrzymuje swoje stanowisko podane w recenzji R. Wnuka i pisze: „weryfikacja podanej informacji o 80% autorskiego udziału Rafała Wnuka w przygotowaniu książki jest trudna, jeśli w ogóle możliwa do przeprowadzenia. Tak też napisałem i teraz mogę to powtórzyć”.

Dr hab. Magdalena Charzyńska-Wójcik

Dziekan Wydziału Humanistycznego KUL zapytana o postępowanie prof. R. Wnuka, stwierdziła, że ocena dorobku spoczywa na recenzentach. Ponadto: „(...) Wszystkim recenzentom przedłożono do oceny ten sam dorobek. Wszystkie recenzje wieńczą pozytywne konkluzje, dotyczy to również Recenzentów, którzy podnieśli w recenzjach kwestię trudności w określeniu procentowego udziału współautorów monografii (...)”.

Ks. prof. dr. hab. Antoni Dębiński

Rektor KUL w swojej odpowiedzi odniósł się do art. 27 *Ustawy o stopniach i tytule naukowym*. Na nasze pytanie, czy zdarzyły się w KUL przypadki, że tytuł profesora został nadany osobie, która w dorobku nie posiada książki profesorskiej, rektor stwierdził, że „ustawa w żadnym punkcie nie określa konieczności przedłożenia monografii autorskiej”. To, jak wiadomo, jest zgodne z prawdą. Jednak z informacji otrzymanych od pracownika WNH KUL, wieloletniego członka tejże Rady, wiemy, że kandydaci do tytułu profesora musieli się wykazać bardzo obszernym i wybitnym dorobkiem naukowym. Nasz informator nie przypomina sobie, by w ostatnich latach, kandydat do tytułu profesora nie miał publikacji autorskiej.

6. Kto podpisał oświadczenie o współautorstwie?

Chcąc wyjaśnić sprawę współautorstwa i przypisanych 80% udziału w powstanie książki prof. R. Wnukowi, zwróciliśmy się do Biura Centralnej Komisji oraz do pani dziekan WNH KUL, z prośbą o udostępnienie oświadczenia o współautorstwie w przedmiotowej publikacji. Takie oświadczenie jest wymagane w postępowaniach habilitacyjnych. Podpisywane jest zarówno przez kandydata do stopnia lub tytułu oraz wszystkich współautorów, którzy muszą własnoręcznym podpisem poświadcząć swój udział procentowy w powstaniu dzieła.

Kto jednak podpisał oświadczenie w powstanie książki *Czerwone bagno...*, skoro współautor zmarł 10 lat wcześniej?

Jak się okazało, w postępowaniu o nadanie tytułu profesora kandydat nie składa oświadczenia o współautorstwie! Czy to oznacza, że kandydatom do tytułu naukowego przysługuje wyższy stopień zaufania organów publicznych niż w postępowaniach habilitacyjnych?

7. Co mówią niezależni eksperci?

O udział procentowy w powstanie publikacji zapytaliśmy również niezależnych ekspertów – profesorów historii. Odpowiedzi zapytanych profesorów były jednoznaczne – najwięcej pracy podczas pisania książki historycznej zajmuje zbieranie i opracowywanie materiałów, kwerendy oraz wywiady prowadzone często poza granicami kraju. Jeden z profesorów, znający sprawę prof. R. Wnuka, twierdzi: „**samo napisanie książki jest sprawą czysto techniczną, stąd proporcje w udziale procentowym powinny być odwrotne**”.

Zakończenie

Chcemy zaznaczyć, że w żadnym momencie nie stawiamy zarzutu naruszenia praw autorskich przez prof. R. Wnuka. Przywłaszczenie praw autorskich jest naruszeniem art. 115 ust. 1 *Ustawy o prawie autorskim* i jest przestępstwem ściganym z urzędu. Jest również naruszeniem etyki i dobrych obyczajów w nauce, o którym można przeczytać w Kodeksie Etyki Pracownika Naukowego: „do najpoważniejszych przewinień, szczególnie godzących w etos badań naukowych, należą fabrykowanie i fałszowanie wyników badań (...), a także popełnianie plagiatów (...) **które polega na przywłaszczeniu cudzych idei, wyników badań lub słów** bez poprawnego podania źródła, co stanowi naruszenie praw własności intelektualnej”⁷.

Natomiast mając podejrzenie co do procentowego określenia współautorstwa prof. R. Wnuka i działając w imieniu Fundacji, staramy się wyjaśnić sprawę jak najrzetelniej, zbierając informacje od wielu osób. Jeżeli zaistnieje taka potrzeba, jako organizacja pozarządowa jesteśmy zobowiązani do niezwłocznego zawiadomienia prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa.

---

⁷ https://instytucja.pan.pl/images/2016/komisja_etyki/Kodeks_etyki_pracownika_naukowego_-_wydanie_II_-_2016_r.pdf (dostęp 10.04.2020 r.).

W sprawie prof. R. Wnuka nadal mamy mnóstwo wątpliwości i wydaje się oczywistym, że sprawa powinna być w dalszym ciągu analizowana. Jeżeli współautor książki, prof. T. Strzembosz nie określił w żadnym dokumencie swojego udziału w powstanie książki na 20%, to czy nie lepiej zastosować art. 9.1 Ustawy z dnia 4 lutego 1994r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, który zakłada, domniemanie równości praw autorskich?

Nie zamykamy jeszcze sprawy prof. R. Wnuka. Jesteśmy otwarci na nowe zgłoszenia od osób, które mogłyby rozwiązać nasze wątpliwości w tej trudnej sprawie. Tym bardziej, że prof. R. Wnuk będąc recenzentem w postępowaniu habilitacyjnym, które toczyło się w kwietniu 2020 r. bardzo krytycznie odniósł się do dorobku habilitanta, pisząc w recenzji habilitacyjnej: „(...) **nie mogę zaakceptować sytuacji, w której Habilitant przypisuje sobie autorstwo książki, gdy w rzeczywistości jest redaktorem tomu źródeł. W opisywanych przypadkach (...) może chodzić o coś więcej niż naruszenie dobrego obyczaju. Uzasadnione wydaje się zadanie pytania, czy postępowanie takie nie stoi w sprzeczności z Kodeksem Etyki Pracownika Naukowego?**”

Bibliografia:

1. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Rafa%C5%82_Wnuk_\(historyk\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Rafa%C5%82_Wnuk_(historyk))
2. https://pracownik.kul.pl/rafal.wnuk/o_mnie
3. <https://www.ck.gov.pl/promotion/id/7425/type/k.html>
4. https://instytucja.pan.pl/images/2016/komisja_etyki/Kodeks_etyki_pracownika_naukowe_go_-_wydanie_II_-_2016_r.pdf
5. <https://nauka-polska.pl/#/results?k=bmgmtq>
6. https://instytucja.pan.pl/images/2016/komisja_etyki/Kodeks_etyki_pracownika_naukowe_go_-_wydanie_II_-_2016_r.pdf